

NOVIČAS

Uredništvo in upravnštvo v Koperjevi ulici št. 6 — Telefon uredništva št. 50 — Telefon upravnštva št. 326

CENE PO POŠTI:
za četrlet K 36.—
za en mesec K 12.—

CENE PO POŠTI:
za celo leto K 144.—
za pol leta K 72.—

V UPRAVI STANE MESEČNO K 10.— **DELAVSKI LIST** POSAMEZNA ŠTEVILKA 80 VIN.

Socialni razvoj.

Dr. Gosar je na 39. seji konstituante imel globok govor o socialnih zadevah. Iz tega govora prinašamo začetek, kjer govori o socialnem razvoju v družbi.

Vsi vemo, da je država socialen organizem. To pomeni, da se ona razvija, da prehaja od ene oblike do druge in preko te zopet do nove. V zgodovini vidimo, da je razvoj države, njena oblika šla od fevdalizma preko stanovske organizacije do ustavnosti in dalje do modernega takozvanega demokratizma. Danes stojimo na pragu nove, socialistične dobe. To je dejstvo, ki se ne da utajiti in ki ga moramo pri stvarjanju naše ustave v polni meri upoštevati. Srednjeveška fevdalistična in stanovska organizacija je bila ekstremna. Ekstremna je bila zlasti v tem pogledu, ker je ustvarjala med posameznimi stanovi neprekoračljive meje in je na ta način ves družabni red mehanizirala. Storiča ga je mrtvega in kot posledica te ekstremnosti je nastala nova forma moderne demokracije, ki je človeško družbo razbila v podedinice ter jo atomizirala. Tako so prišli zopet do novega ekstrema, s katerim se niti posamezniki, niti stanovi, niti celi sloji naroda ne morejo zadovoljiti, in zato zahtevajo novo obliko družabne organizacije. Ta nova oblika stoji v sredi med čisto stanovsko srednjeveško organizacijo in med moderno vsled demokratizma atomizirano človeško družbo, to je socializem.

Socializem znači organizacijo. On upošteva poedinca, mu daje vso svobodo, v kolikor to dopuščajo družabni interesi. Na drugi strani pa zahteva, da pridejo tudi posamezni stanovi kot enote, kot organizacije v družabnem življenju do svoje veljave.

Čisto gotovo je, da razvoj tudi pri tej obliki družabne organizacije ne bo običajen, ampak bo šel preko tega naprej. Tudi tukaj se bo pojavila ekstremnost, zloraba te družabne oblike in zaradi tega bo nastala potreba, da se družba na novo preuredi. Iz tega fakta, da je razvoj v družabnem življenju trajen, sledi dvoje: ali mora biti ustava, ki je podlaga in temelj družabnemu življenju v državi, taka, da se lahko vsak hip izpremeni, kadar to razmere zahtevajo ali pa morajo biti v ustavo uneseni samo splošni principi, katere je mogoče na vsaki stopinji razvoja prilagoditi vsakokratnim razmeram, ter jih tako izvajati, da se ne izzove med ljudstvom odpor in da ne pridemo do nasprotja med ustavnimi določbami in dejanskim stanjem družabnega razvoja.

Vsaka ustava, ki vsebuje podrobne in natančne določbe, postane v teku nekaj let reakcionarna ter pride v nasprotje z družabnim razvojem tako, da se nujno pojavi

zahteva po izpremembi. Ako je v ustavi to otežkočeno, ako jo je težko izpremeniti, tedaj vodi to do težkih bojev v družabnem življenju, do pretresljajev in lahko tudi do revolucije.

Mi imamo v naši ustavi določbo, ki bo po vsej priliki tudi obveljala, da bo treba za spremembo ustave precejšnje kvalifi-

kacije. Zaradi tega mislim, da bi morali paziti na to, da sprejmemo v ustavo cel sistem, program bodočega našega gospodarsko-socialnega razvoja. Edino v tem slučaju, če sprejmemo v ustavo cel program, obsegajoč principe bodočega razvoja, bomo imeli jamstvo, da se bo razvoj v državi vršil mirnim potom.

Iz ustavnega odbora.

Gospodarska zbornica odklonjena. — Ženska volivna pravica odklonjena.

LDU Belgrad, 6. junija. (ZNU) Današnja seja ustavnega odbora se je pričela ob 10. uri dopoldne. Razpravljalo se je o amendentih VII. oddelka ustave, ki govori o narodni skupščini. Jugoslovanski klub je predlagal k členu 69 tako izpremembo, po kateri bi narodno predstavništvo imelo obstajati iz dveh koordiniranih skupščin, ene politične in ene socialno-gospodarske. Ta predlog je bil odklonjen. Nadalje so radikalec Milan Simonović in tovariši predlagali, naj vsakih 35.000 prebivalcev voli po enega poslanca. V tej zadevi pa je bil sprejet predlog poslanca Ljube Jovanovića, ki se glasi: »Vsakih 40.000 prebivalcev voli po enega poslanca. Ako je ostanek v dotični volivni ednici

večji kakor 25.000, voli ta ostanek še enega poslanca.« Ta predlog je bil sprejet z večino glasov, k členu 70 je predlagal poslanec Pavel Angjelić, naj se s posebnim stavkom prizna aktivna in pasivna volivna pravica pri občinskih volitvah tudi ženskam. Predlog pa je bil odklonjen. Socialisti so predlagali, naj bi imeli volivno pravico vsi državljani brez razlike spola, samo da so toliko stari, kolikor predvideva predlog vlade. Tudi ta izprememba je bila odklonjena. Odklonjeni so bili tudi vsi predlogi za izpremembo členov 71 in 72. O členu 73 bodo stranke še razpravljale, člen 74 pa je bil sprejet brez ugovorov. Seja je bila končana ob 12. uri 30 minut.

Spor v ententi radi Šlezije.

Francija proti Angliji in Italiji. — Francosko vojaštvo s Poljaki.

LDU London, 6. junija. (Wolff) »Times« poročajo, da je dospela iz Gornje Šlezije od dobro poučenih krogov brzojavka, ki pravi, da poljski vstahi nadaljujejo svoje napade. Diplomatični sodnik »Observer« je izjavil da vsa v London došla poročila potrjujejo, da se francoski častniki v Gornji Šleziji odločno postavljajo na stališče Poljakov. Lloyd George je že izgubil vse upanje, da bi se v kratkem sestal vrhovni svet. Angleška vlada meni, da je nemogoče ugoditi francoskim predlogom, ki hočejo, da se odpošlje v Gornjo Šlezijo nova komisija inženirjev, diplomatov itd. Položaj poljskih vstašev je dober. V rokah imajo vso preskrbo za živili. Francozi sploh ne nastopajo proti njim.

LDU London, 6. junija (Reuter) Nemški poslanik je v zunanjem uradu izročil noto, ki se nanaša na noto, ki je bila po medzavezniški komisiji v Berlinu naslovljena generalu Hoferju. V tej noti se zahteva, naj se nemške čete umaknejo iz industrijske cone v Gornji Šleziji, sicer bodo zavezniki iz Gornje Šlezije odšli. Nemška nota poudarja, da bi izvedba zavezniške note povzročila, da bi nemško prebivalstvo v Gornji Šleziji ostalo brez

obrambe, kar bi kršilo pogodbo in povzročilo splošno državljansko vojno. V noti izjavlja nemška vlada, če bi angleške čete ne mogle osvoboditi Nemcev poljskega terorja, bi se Nemčija s tem tirala v obup.

LDU Pariz, 6. junija. (Wolff) »Chicago Tribune« javlja iz Opolj: Sovraštvo med Angleži in Italijani na eni strani in Francozi na drugi strani se je v zadnjem tednu silno poostrilo. Ko je dospel angleški general Henniker v Gornjo Šlezijo, je Anglija dobila v Šleziji nekako nadmoč, kajti angleški general je v činu višji, kot francoski gornješlezjski poveljnik. V nevtralnih krogih menijo, če bosta angleška in italijanska politika v Gornji Šleziji bistveno vplivali na politiko glasovalne komisije, bo Francija gotovo preprečila protiofenzivo proti vstašem ali jo bo pa napravila neučinkovito, ker bi se v tem primeru, kakor se je doznao, francoske čete postavile med Korfiantyjeve in angleške. Čudno je tudi, da Korfianty, ki niti svojih vojakov ne more plačati, še vedno dobiva nova ojačenja iz Poljske.

LDU Opole, 6. junija. (Wolff.) Danes so vstahi podvzeli nove napade v raznih krajih, pri čemer so uporabljali močno

artiljerijo in tri oklopne vlake. Pri Ratiboru so vstahi pogнали v zrak most preko Odre. Položaj tamošnje industrije je brezupen.

Prodana načela.

Dne 18. aprila je bilo, ko je na zadnji seji starega občinskega sveta ljubljanskega stavil socialdemokrat Kocmur resolucijo, v kateri izreka »prepričanje, da je predvidena stroga centralistična ustava zlasti v upravnem pogledu Sloveniji in njenemu prebivalstvu škodljiva...« »V enotni, nedeljivi Sloveniji vidi večjo garancijo za prost in uspešen gospodarski in kulturni razmah ne le celokupnega slovenskega ljudstva, temveč predvsem glavnega mesta Ljubljane...« »Zlasti bi trpela Ljubljana sama, ako se izvede nameravana stroga centralistična ustava.« Te misli je razvil sodrug Kocmur v svoji znani resoluciji.

Odkrito povedano, razveselili smo se tega predloga, ker smo videli v njem, da socialdemokracija stopa na dan za samoupravo slovenskega ljudstva. »Naprej«, glasilo socialdemokratske stranke, je oparjal na to resolucijo volivce ter pozival vse, ki so avtonomisti, naj glasujejo za socialdemokrate. Prepričani smo bili in smo še, da je predlagatelj sodrug Kocmur to resolucijo mislil resno. Malo v dvomu smo bili glede mišljenja ostalega strankinoga vodstva. Toda, ko je tudi strankino glasilo one dni pred volitvami na vso moč poudarjalo Kocmurjevo resolucijo, smo mislili, da se je socialdemokracija otrsela Kristanovega vpliva in da gre nova pota.

Kmalu je začelo prihajati razočaranje. Po volitvah je »Naprej« zopet začel peti bolj centralistično pesem, in v 124. številki tega lista je izšel oklic vodstva soc. dem. stranke na vse socialdemokratske zastopnike, naj ne glasujejo za avtonomistične resolucije, ki jih stavijo pristaši Ljudske stranke.

Kaj takega zahtevajo neki te izjave, ki jih sklepajo občinski odbori, in za katere socialdemokrati ne smejo glasovati? »Zahtevamo samoupravo ljudstva v tej državi!« To je prva zahteva. Ugotavljamo, da je zahteva po samoupravi ljudstva tudi med temeljnimi programnimi točkami socialdemokracije. Ker morajo socialdemokratski zastopniki glasovati proti tej izjavi, morajo po ukazu iz Ljubljane »atajiti svoj program!«

Drugi del resolucij, ki jih sklepajo slovenske občine, pa se glasi:

»Upoštevaajoč posebne kulturne, gospodarske in socialne prilike naše dežele, zahtevamo nedeljeno in avtonomno upravljanje Slovenije z zakonodajno in administrativno polnomočnim pokrajinskim zborom ter njemu odgovorno pokrajinsko vlado.« Bistveno je v tej resoluciji povedano isto, ko v predlogu soc. dem. Koc-

E. Bulwer: Poslednji dnevi v Pompejih.

90

»Salust,« je rekel Arbak resno, »mno go je v slučaju tvojega prijatelja, kar zahteva posebno prizanesljivost, in ako bi mogli slišati iz njegovih ust priznanje in vzrok njegovega zločina, bi se marsikaj nadejali od usmiljenosti senata; kajti senat ima, kakor veš, moč, da postavijo ali omili ali poostri. In iz tega vzroka sem se razgovarjal z najvišjim uradnikom v mestu in zadobil od njega dovoljenje, da se v tej noči zasebno pogovorim z Atencem. Jutri, kakor veš, se začne sodna obravnava.«

»Dobro,« je rekel Salust, »vreden boš svojega jutrovega imena in glasu, ako moreš kaj izvedeti od njega; poskusiš lahko. Ubogi Glavk! — In tako izvrsten dober tek je imel! Sedaj ne zavzije ničesar!«

Dobrosrčni epikurejec je bil vzpričo te misli vidno ganjen. Vzdihiel je in za ukazal sužnju, da mu zopet napolni čašo.

»Noč hiti,« je rekel Arbak, »dovoli, da sedaj obiščem tvojega varovanca.« Salust je prikimal v privoljenje ter ga spremljal do neke male sobe, katero sta strážila dva zaspana sužnja. Odrli so vrata; na Arbakovo prošnjo je Salust odšel, in Arbak je bil sam z Atencem.

Poleg postelje je gorela ena sama svetilka na enem onih visokih in ličnih svetilnikov, ki so bili v navadi v onih časih. Njeni žarki so razsvetljevali dledi obraz Atenca, in Arbak je bil zelo ganjen, ko je videl, kako zelo se je spremenil ta obraz. Lepa barva je izgubila, lica so upadla, ustnice so bile blede in nagubane; silen je bil boj med pametjo in blaznostjo, med življenjem in smrtjo. Glavkova mladost in čilost je zmagala, toda svežost krvi in duše, življenje življenja, njegova slava in sijaj, vse je izgubilo za vedno.

Egipčan se je mirno vsedel poleg postelje; Glavk je ležal še vedno nepremično in ne da bi si bil svest njegove navzočnosti. Navsezadnje je Arbak po dolgem premoru takole spregovoril:

»Glavk, midva sva bila sovražnika. Jaz prihajam k tebi sam in v nočni tišini, kot tvoj prijatelj, morebiti kot tvoj rešitelj.«

Kakor se konj vzpne pred tigrom, je skočil Glavk brez sapa po konci, prestrašen, osupnjen vsled nenadnega glasu, nepričakovanega prihoda svojega sovražnika. Njune oči so se srečale in nikdo ni zamogel za nekoiko trenutkov obrniti svojega pogleda v stran. Rdečica je prihajala in izginevala z Atenčevega obraza in bronasta lica Egipčana so še nekoliko bolj obledela. Navsezadnje je Glavk globoko vzdihnil, se obrnil v stran, potegnil svojo roko preko svojega čela, se zgrudil nazaj in zamrmral.

»Ali še vedno sanjam?«

»Ne, Glavk, čuješ. Pri tej desnici in pri glavi tvojega očeta, pred seboj vidiš človeka, ki zamore rešiti tvoje življenje. Poslušaj! Vem, kaj si storil, toda jaz vem tudi tvoje opravičenje, katero je tebi neznan. Ti si zakrivil umor, to je resnica, bogoskrunski umor; ne glej tako, ne ustraši se, te-le oči so videle. Vendar jaz te morem rešiti, jaz morem dokazati, kako si bil oropan razuma, tako da nisi prosto mislil in prosto ravnal. Vendar da te morem rešiti, moraš priznati svoj zločin. Podpiši samo ta papir, da priznavaš, da si kriv Apecidove smrti in rešen bodeš usodepolne smrti.«

»Kakšne besede so to? — Umor in Apecid! Ali ga nisem videl ležati na tleh vsega krvavega in mrtvega? In ti hočeš mene pregovoriti, da se m jaz storil to dejanje! Človek, ti lažeš! Proč!«

»Ne bodi prenašel, Glavk, ne bodi silen; dejanje je dokazano. Pojdi, pojdi, lahko te oproste, ker se ne moreš spominjati svoje zmedenosti, dejanja, katerega bi si pri zavesti niti misliti ne mogel. Toda dovoli, da osvežim tvoj izmučen in utrujeni spomin. Znano ti je, da si se sprehajal s svečnikom in se pogovarjal z njim o njegovi sestri; ti veš, da je bil nestrpljiv in napol Nazarenc in da te je skušal spreobrniti, in da sta rabila ostre besede, da je on grajal način tvojega življenja in prisegel, da ne dovoli, da bi se Jona s teboj poročila in da si

mu potem v svoji jezi in blaznosti zadal udarec. Pojdi, pojdi, tega se lahko spominjaš. Beri ta papirus, glasi se v tem cziru, podpiši ga in rešen si!«

»Barbar, čuj mi napisano laž, da jo raztrgam! Jaz morilec Joninega brata! Jaz naj priznam, da sem poškodoval samo en las na glavi onega, ki ga je ona tolikanj ljubila! Rajši tisočkrat poginem!«

»Pazi se!« je rekel Arbak z nizkim in sikajočim glasom, »samo eno izbero imaš, tvoje priznanje in tvoj podpis, ali pa amfiteater in levovo žrelo!«

Ko je uprl Egipčan svoje oči na bolnika, je zaukal veselja, ko je opazil znamenja vidnega ganjenja, ki se je polastilo poslednjega vzpričo teh besedi. Mraz je pretresal Atenčevo postavo, njegove ustnice so se povesele, izraz nenadnega strahu se je prikazal na njegovem čelu in očesu.

»Veliki bogovi!« je rekel z nizkim glasom, kakšen udarec osode je to? Zdi se mi, da je komaj dan minul, odkar se mi je smehljalo življenje sredi rož, ko je Jona bila moja, ko so mladost, zdravje in ljubezen razlivali svoje zaklade preko mene; sedaj pa muke, blaznost, sramota, smrt! In zakaj? Kaj sem storil? Oh, še vedno sem blazen!«

»Podpiši in rešen si!« je rekel mehki in sladki glas Arbaka.

»Skušnjavec, nikdar!« je vzkliknil Glavk, ko se ga je zopet polotila divjost. »Ne poznaš me, ne poznaš ponosne

